

точне землеробство, no-till системи землеробства, застосування покривних культур для збереження природної вологи у ґрунтах та запобігання парникового ефекту);

- найближчі роки альтернативою може стати повернення Півдня до неполивного землеробства, що дозволить тимчасово вирішувати проблеми відсутності зрошення та звернути увагу на впровадження в короткоротаційні сівозміни парів.

Список використаних джерел

1. Проект Плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Нова аграрна політика», липень 2022. URL: <https://uploads-ssl.webflow.com/>

2. REPowerEU: A plan to rapidly reduce dependence on fossil fuels and forward the green transition. European Commission. Brussels. 18 May 2022. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_3131.

3. Європейський Зелений Курс (European Green Deal). Представництво України при Європейському Союзі. 15 квітня 2021 р. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/galuzeve-spivrobitnictvo/klimat-yevropejska-zelena-ugoda>.

Кобєлева Тетяна Олександрівна

д-р екон. наук, професор

Савченко Ольга Ігорівна

канд. екон. наук, професор

Перерва Петро Григорович

д-р екон. наук, професор

ORCID ID: 0000-0002-6256-9329

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

м. Харків, Україна

СУТНІСТЬ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ТА СТРАТЕГІЧНИХ ЗМІН В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Сучасне сільське господарство являє собою складну багатокомпонентну систему, управління якою спрямоване в першу чергу на вирішення завдань оптимального використання земельних, трудових і матеріально-технічних ресурсів з метою підвищення ефективності виробництва. Однією з найактуальніших проблем прискорення розвитку сільського господарства в сучасних умовах є підвищення ефективності роботи галузі. Численні дослідження, присвячені проблемі ефективності виробництва, зокрема, в

сільському господарстві, переконливо свідчать про те, що в силу різного призначення її складових дана категорія є дуже складною.

Ефект є наслідком, результатом певних заходів, що проводяться в сільському господарстві. Наприклад, ефект від застосування добрив виражається в збільшенні врожайності, від використання корму – в збільшенні зростання або надоїв і таке ін. Але отриманий ефект не дає уявлення про рентабельність використання добрив або підгодівлі. Як вони окупляться, стає відомо тільки при порівнянні отриманого результату з витратами, пов'язаними з використанням добрив і підгодівлі. Недостатньо судити про доцільність заходів, вжитих лише за ефектом. Найбільш повну відповідь на ці питання дає показник економічної ефективності.

Економічна ефективність показує кінцевий благотворний ефект від використання засобів виробництва і живої праці, окупність загальних інвестицій. У сільському господарстві це отримання максимального обсягу продукції з 1 га землі, з 1 ц. продукції тваринництва при найменших життєвих витратах і втіленій праці [1–8]. Для розрахунку ефективності сільськогосподарського виробництва необхідно визначити, а потім порівняти отриманий ефект (результат) з сумою необхідних для цього витрат і ресурсів. Залежно від форми вираження ефекту і витрат суспільної праці в літературі виділяють загальну і приватну (локальну) ефективність виробництва.

Під загальною ефективністю розуміється ефективність будь-якого завершеного виробничого процесу в галузі, господарстві, регіоні, наприклад, виробництво буряка або яловичини в конкретному господарстві, а під приватною (місцевою) – ефективність проміжних процесів або технологічних прийомів, наприклад, комплексної механізації, хімізації, інтенсифікації, концентрації виробництва і таке ін. [1]. Отже, ефект виробництва є всього лише позитивним (корисним) результатом виробництва, і його не слід плутати з поняттям «ефективність виробництва» [2]. Розглядаючи історію вивчення поняття «ефективність», можна констатувати, що в недалекому минулому сукупний ефект виробництва пропонувалося розглядати як єдиний соціально-економічний комплекс. Останнім часом ефект виробництва прийнято ділити на економічний і соціальний.

Під економічним ефектом розуміється збільшення виробництва і споживання, підвищення продуктивності праці або зниження витрат і таке ін. А під соціальним ефектом – підвищення добробуту людей, підвищення рівня культури і освіти, поліпшення охорони здоров'я [1]. У зв'язку з цим фахівці при визначенні ефективності розрізняють два види: соціальні та економічні. Соціальна ефективність характеризує відповідність результатів виробництва соціальним цілям працівників, трудових колективів і суспільства. Економічна ефективність виробництва означає його ефективність, ступінь використання

ресурсів або рентабельність витрат, яка визначається співвідношенням досягнутих результатів і використаних ресурсів або витрат виробництва, тобто економічна ефективність виробництва визначається відносною величиною [2, 8]. При цьому економічна і соціальна ефективність взаємопов'язані і взаємозалежні.

За рівнем агровиробника і аграрного сектора доцільно виділити технічну (технологічну), технічну, економічну і соціально-економічну ефективність. Технічна (технологічна) ефективність – це відношення фізичного обсягу виробництва до вартості ресурсів. Економічна ефективність – це відношення результату виробництва в грошовому вираженні до витрат, тобто вартості ресурсів також в грошовому вираженні. Якщо такої оцінки немає, то межі між техніко-економічною ефективністю невизначені. Економічна ефективність залежить не тільки від технічного, але і від впливу ринку і держави, які визначають ціни на продукцію і ресурси. Техніко-економічна ефективність визначається як проміжна між техніко-економічною ефективністю, коли один параметр вимірюється в одиницях фізичних величин, а інший в грошовому вираженні [5]. Виробничий процес являє собою складну систему, що складається з сукупності технологічних, економічних і соціальних підсистем, кожна з яких характеризується набором показників, що відображають ефективність даної підсистеми. Виходячи з цього, слід виділяти три види ефективності – виробничо-технологічну, виробничо-економічну і соціально-економічну. Виробничо-технологічна ефективність відображає використання виробничих ресурсів і характеризується сукупністю показників, що відображають ступінь використання ресурсів в процесі виробництва шляхом зіставлення фактичних даних з нормативними. Виробничо-економічна ефективність відображає сукупний вплив виробничо-технологічної ефективності та економічного механізму. Сукупність виробничо-технологічної та виробничо-економічної ефективності визначає рівень соціально-економічної ефективності, що відображає ступінь реалізації системи економічних інтересів, тобто ступінь досягнення виробничої мети. Таким чином, соціально-економічна ефективність виражає ступінь реалізації виробничої мети, а виробничо-технологічна і виробничо-економічна є засобом її досягнення.

Список використаних джерел

1. Determination of marketing characteristics of market capacity for electrical automation / P. G. Pererva et al. *Marketing and Management of Innovations*. 2017. № 3. С. 79–86.
2. Modeling the marketing characteristics of market capacity for electrical automation / P. G. Pererva et al. *Marketing and Management of Innovations*. 2017. № 4. С. 67–74.

3. Kocziszky G., Veres Somosi M., Kobieliava T. O. Compliance risk in the enterprise. *Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність «Форвард–2017»* : XVIII Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. Харків : НТУ «ХП», 2017. С. 54–57.
4. Technology transfer / P. G. Pererva et al. Kharkiv-Miskolc : NTU «KhPI», 2012. 668 p.
5. Tkachova N. Formation of competitive advantages of machine-building enterprises on the basis of the benchmarking concept. *International Marketing and Management of Innovations*. 2021. № 6. 10 p.
6. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobieliava T.A. Compliance program: tutorial. Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019. 689 p.
7. Шаульська Л. В., Кобелєва Т. О., Перерва П. Г. Дослідження впливу підприємницьких ризиків на сталий розвиток. *Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит*. 2023. № 3 (181). С. 14–23.
8. Кобелєва Т. О. Комплаєнс-безпека промислового підприємства: теорія та методи : монографія. Харків : Планета-Принт, 2020. 354 с.

Косенко Софія Андріївна

студентка гр. БЕМ-922

Космін Олександр Юрійович

здобувач СВО доктор філософії

Перерва Петро Григорович

д-р екон. наук, професор

ORCID ID: 0000-0002-6256-9329

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

м. Харків, Україна

ФОРМУВАННЯ ПРИНЦИПІВ ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

На сучасному етапі розвитку агропромислового комплексу топ-менеджменту потрібна не просто детальна виробнича програма. Йому необхідний інструмент, що дозволяє передбачати можливі зміни ринкового середовища, проектувати бажаний майбутній стан підприємства і визначати найбільш ефективні способи його досягнення, забезпечувати узгодженість в роботі підрозділів, визначати потребу в ресурсах, контролювати результативність,